

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΟΛΥΡΑΚΗΣ

Σαν να μην πέρασε
μια *Μ*έρα

Ε Δ Ο Η Ν Ι Κ Η Ο Ο Γ Ο Τ Ε Χ Ν Ι Α

Σιωπηλές κραυγές

Το αχολί της καμπάνας του εσπερινού ήχησε πένθιμα στ' αυτιά της, ξαναγυρίζοντάς τη σ' ένα παρελθόν συνδεδεμένο μ' έναν σταθερό κι αγιάτρευτο πόνο. Ακούμπησε πάνω στη χωμάτινη πεζούλα της αυλής το αδράχτι με το οποίο έγνεθε το προβατίσιο μαλλί κι ένας βαθύς αναστεναγμός βγήκε από την ψυχή της. Ύστερα, κίνησε για την εκκλησιά, σέρνοντας τα βήματά της...

Δυο παιδιά, ως οκτώ χρονών, που έπαιζαν «ξυλίκι-καμάκι» στη μέση του δρόμου, σταμάτησαν το παιχνίδι τους για να αφήσουν «τη γριά» να περάσει. Έτσι την αποκαλούσαν όλα τα παιδιά – αγόρια και κορίτσια – του χωριού αυτής της ηλικίας: «η γριά»... Σαν να μην είχε όνομα. Στα μάτια τους φαινόταν πολύ γριά, έτσι όπως περπατούσε σκυφτή και ντυμένη, χειμώννα-καλοκαίρι, στα κατάμαυρα: μαύρες χοντρές

κάλτσες, μαύρο φουστάνι και μαύρο σσεμπέρι, που άφηνε ακάλυπτο το πρόσωπο από τα φρύδια ως το σαγόνι. Εκείνη ήξερε ότι την έλεγαν «γριά» εδώ και χρόνια κι ένιωθε ότι της πήγαινε γάντι αυτός ο χαρακτηρισμός. Η ίδια αισθανόταν σαν να βάραινε ένας αιώνας στους ώμους της κι ας ήταν μόλις σαράντα έξι χρονών...

Μπήκε στην εκκλησιά, άναψε ένα κεράκι, γονάτισε μπροστά στην εικόνα της Παναγιάς και σε δυο-τρία λεπτά υποχώρησε πσιωπατώντας προς την έξοδο, χωρίς να δώσει σημασία στις άλλες γυναίκες που, στρέφοντας αδιάκριτα το κεφάλι, την παρακολουθούσαν μουρμουρίζοντας. Ύστερα από τόσα χρόνια είχε αποδεχτεί το φέρεσίμό τους. Ήταν σαν να διασκεδάζαν την ανία τους κουτσομπολεύοντάς την.

Βγαίνοντας από την εκκλησιά, πήγε και κάθισε κατάχαμα δίπλα σ' ένα μνήμα, που εδώ και δεκατέσσερα χρόνια αποτελούσε τον άξονα της ζωής της. Πριν καλοκαθίσει, τα μάτια της άρχισαν να τρέχουν βροχή... Στιγμές στιγμές από τα χείλη της ξέφευγαν λόγια που ίσως να φάνταζαν ακατάληπτα στ' αυτιά όποιου την άκουγε... όμως δε θα μπορούσε να μην προσέξει κανείς την τρυφερότητα της φωνής της...

Κατάλαβε ότι ο εσπερινός είχε τελειώσει όταν άκουσε τις άλλες γυναίκες να βγαίνουν από την εκκλησιά. Στ' αυτιά της έφτασαν κάποιες κουβέντες που τις είχε συνηθίσει πια, καθώς τις άκουγε σχεδόν κάθε απόγευμα: «...παραλόισε η μαύρη... Θεέ μου, ξεμύ-

στευε...» Κουβέντες δήθεν συμπονετικές, που ήξερε πως ήταν ψεύτικες, μα, ναι, κάποτε κάποτε πικρόχολες, που την πονούσαν: «Πάλι στο μνήμα του παλαβού κλαίει...» Τούτη η κουβέντα την πονούσε πιο πολύ κι από την αβάσταχτη απώλεια του παιδιού της του μονάκριβου... Κι ήταν η μόνη φορά που έστηνε αυτί προσδοκώντας μάταια όμως, ν' ακούσει έστω και μια από τις άλλες γυναίκες να βάζει στη θέση της εκείνη την κακόψυχη που ξεστόμιζε πάντα την ίδια κουβέντα... Κάποια στιγμή ο περίβολος της εκκλησιάς άδειασε κι επικράτησε απόλυτη ησυχία. Ύστερα από λίγο άκουσε τα βήματα του παπα-Αντρέα, που ήρθε και στάθηκε πίσω της, κι αμέσως τη φωνή του.

«Πάλι τα ίδια κυρα-Παναγιώταινα;»

Έστρεψε το κεφάλι και, μέσα από την υγρή ομίχλη που θόλωσε το φως της, αντίκρισε την ψηλόλιγνη φιγούρα του παπά. Έπιασε το χέρι που της άπλωσε κι ανορθώθηκε.

«Αύριο θα 'κλεινε τα είκοσι οχτώ ο Λευτεράκης μου, παπά μου... Βιάστηκε ο Θεός να μου τον πάρει...» ψέλλισε...

«Ανεξιχνίαστες οι βουλές Του... Κανείς άνθρωπος κυρα-Παναγιώταινα, ούτε νιος ούτε γέρος, δεν έχει εξασφαλισμένο το αύριο... Κανείς...» Σώπασε για λίγο... ύστερα το βλέμμα του εστιάστηκε στην ορθόψηλη βουνοκορφή που ήταν σκεπασμένη από χιόνι. «Απόψε φαίνεται πως θα χιονίσει και χαμηλά... Σίγουρα, αύριο θα 'χουμε χιόνι... Αύριο λοιπόν, κυρα-Πανα-

γιώταινα, να γράφεις, επιτέλους, τον πόνο σου... τον καημό σου... και την πίκρα που νιώθεις για κάποιους ανθρώπους στο χιόνι... Γράψ' τα στο χιόνι όλα αυτά κι ύστερα να περιμένεις να βγει ο ήλιος... Άντε τώρα... σύρε στο καλό... σύρε στο σπίτι σου...». Ύστερα, γύρισε την πλάτη και κίνησε να κλειδώσει την πόρτα της εκκλησιάς.

«Μια στιγμή, παπά μου, να πάρω ένα κεράκι», άκουσε τη φωνή της. Την άλλη στιγμή πέρασε δίπλα του, έριξε ένα νόμισμα στο παγκάρι, πήρε ένα κεράκι και ξαναβγήκε σιωπηλή.

Ένα αλλιώτικο φως απλώθηκε στο πρόσωπο του παπα-Αντρέα καθώς την παρακολουθούσε ν' απομακρύνεται σκυφτή. Εκείνος γνώριζε πού θα την οδηγούσαν τα βήματά της και τούτη τη φορά.

Η γυναίκα πήρε να κατηγορίζει το κακοτράχαλο μονοπάτι, ρίχνοντας μια ματιά κατά τη δύση. Ο ήλιος ήταν κρυμμένος πίσω από βαριά σύννεφα, ωστόσο, κατά τους υπολογισμούς της, ήθελε ακόμη πάνω από μια ώρα μέχρι ν' αρχίσει να σκοτεινιάζει. Στη σκέψη αυτή, τάχυνε το βηματισμό της. Ήξερε ότι χρειαζόταν μισή ώρα για να φτάσει στον προορισμό της, η απότομη όμως ανηφοριά θα έκανε πιο δύσκολη την επιστροφή...

Είχε λαχανιάσει από το γρήγορο περπάτημα και

κοντανάσαινε όταν έφτασε σε μιαν άγρια, βραχώδη λοφοπλαγιά, στο φρύδι μιας βαθιάς χαράδρας. Ήταν μια περιοχή που την έδερνε συνήθως ο αέρας, τούτη τη φορά, όμως, επικρατούσε άπνοια. Η γυναίκα θυμήθηκε τα λόγια του παπα-Αντρέα. «Σίγουρα θα χιονίσει απόψε», ψιθύρισε...

Έκανε μερικά βήματα ακόμη και στάθηκε ανάμεσα σε δυο μεγάλους βράχους, με τη θλίψη να βαραίνει στην ψυχή της. Είχε περάσει περισσότερο από ένας μήνας από την τελευταία φορά που είχε έρθει εδώ και το χορτάρι είχε θεριέψει. Έσκυψε κι άρχισε να το ξεριζώνει. Όταν τέλειωσε, φάνηκαν οι πέτρες που είχε τοποθετήσει με τα χέρια της, κολλητά τη μια δίπλα στην άλλη, πριν από δεκατέσσερα χρόνια. Οι πέτρες σχημάτιζαν ένα ορθογώνιο παραλληλόγραμμο και οριοθετούσαν τη θέση ενός τάφου!

Η γυναίκα έβγαλε ένα κουτί σπίρτα από μια τσέπη του μποξά της, άναψε το κεράκι και το κάρφωσε στο χώμα. Τούτη την ώρα θα 'θελε να 'ταν μαζί της κι ο παπα-Αντρέας για να κάνει ένα τρισάγιο στον τάφο, όμως, όσες φορές τον είχε παρακαλέσει όλα αυτά τα χρόνια, αντιμετώπισε την άρνησή του. Οι δικαιολογίες του δεν την είχαν πείσει ποτέ κι ήταν σίγουρη ότι δε θα του το συγχωρούσε ο Θεός, πράγμα που δεν είχε διστάσει να του το πετάξει κατάμουτρα την τελευταία φορά που είχε αρνηθεί ν' ανταποκριθεί στο αίτημά της. Αν ήξερε, τουλάχιστον, εκείνη να πει κάποια παράκληση... κάποιες από τις ευχές που έλεγε ο πα-

πάς όταν έκανε τρισάγιο σε κάποιον άλλο τάφο... Όμως, δεν ήξερε. Ούτε και θα μπορούσε να διαβάσει, αν είχε το κατάλληλο βιβλίο, επειδή ήταν τελείως αγράμματη. Το μόνο που ήξερε ήταν το Πάτερ Ημών... Δεν ήταν βέβαιη ότι ήταν κατάλληλο για την περίπτωση, όμως πίστευε ότι ο Θεός, με την απέραντη ευσπλαχνία Του, θα το δεχόταν όπως το τρισάγιο που αρνιόταν πεισματικά να τελέσει ο παπα-Αντρέας. Χωρίς χρονοτριβή, γονάτισε και είπε τρεις φορές το Πάτερ ημών... Ύστερα, ανορθώθηκε και πήρε το δρόμο της επιστροφής.

Καθώς ανηφόριζε, γδέρνοντας τους αστραγάλους της στις πέτρες που «φύτρωναν» στο μονοπάτι, σκέφτηκε γι' άλλη μια φορά ότι η Μοίρα την είχε καταραστεί από τη μέρα που γεννήθηκε... Μπορεί κι από πιο πριν... Από τότε, ακόμη που βρισκόταν στην κοιλιά της μάνας της...

Είχε γεννηθεί καλλονή. Στα δεκάξι της, όταν πήγαινε κάθε απόγευμα τους καλοκαιρινούς μήνες να ποτίσει το μικρό μποστάνι με τις φασολιές, τις κολοκυθιές και τις ντοματιές, ένιωθε να τη γδύνουν με τα μάτια οι άντρες που κείνη την ώρα μαζεύονταν στον Αγρίλιδο, τόπο αντρικής σύναξης τα απογεύματα του καλοκαιριού, από τότε που κατοικήθηκε το χωριό. Ο Αγρίλιδος ήταν ένας μικρός βραχώδης λόφος, χωρίς μια σπι-

θαμή από χώμα, σαράντα-πενήντα μέτρα μακριά από τα πηγάδια. Εκεί μαζεύονταν οι άντρες –κι όχι μόνο οι νέοι– και περνούσαν την ώρα τους κουβεντιάζοντας, καπνίζοντας και παίζοντας τα κομπολόγια τους, χωρίς να σταματούν να ρίχνουν κρυφές ματιές στις γυναίκες που πότιζαν τα μποστανία, δίπλα στα πηγάδια. Σ' όλες τις γυναίκες. Μα, σαν εμφανιζόταν η λυγερόκορμη δεκαεξάχρονη καλλονή, τα αντρικά βλέμματα συγκεντρώνονταν πάνω της κι οι άλλες γυναίκες έπαυαν να υπάρχουν. Εκείνη είχε πλήρη συναίσθηση της μεγάλης της ομορφιάς κι ήταν φυσικό να κολακεύεται νιώθοντας ότι τραβούσε σαν μαγνήτης τις αντρικές ματιές. Από ένστικτο καταλάβαινε ότι οι άλλες γυναίκες τη ζήλευαν για την ομορφιά της κι αναζητούσαν ευκαιρίες να την πιάσουν στο στόμα τους. Μια-δυο δεκαετίες αργότερα, θα συνειδητοποιούσε, με συντριβή, ότι η μεγάλη της ομορφιά ήταν και η μεγάλη της δυστυχία, επειδή έκανε πιο αβάσταχτη τη μοναξιά της...

Ήταν το έκτο παιδί μιας οικογένειας που είχε άλλα πέντε αγόρια. Ο πατέρας της κάτι μαστόρευε στην αυλή του σπιτιού την ώρα που η μάνα της βογκούσε στα χέρια της μαμής. Κάθε φορά που σταματούσαν τα βογκητά έστηνε τ' αυτί του ν' ακούσει το μωρουδίστικο κλάμα κι έστρεφε το βλέμμα κατά την πόρτα,

προσδοκώντας να δει τη μαμή να βγαίνει χαμογελαστή και να λέει «αγόρι», όπως είχε γίνει τις πέντε προηγούμενες φορές. Κάποια στιγμή την είδε, επιτέλους, να βγαίνει μ' ένα χαμόγελο ως τ' αυτιά. Ήταν σίγουρος ότι είχε αποκτήσει έναν ακόμη γιο, όμως η μαμή είπε «Κορίτσι είναι! Να σας ζήσει» κι εκείνος αναρωτήθηκε γιατί χαμογελούσε αυτή η βλαμμένη, αφού το παιδί δεν ήταν αγόρι. Ύστερα, σκέφτηκε ότι το χαμόγελό της ήταν ψεύτικο και, παρατώντας τα σύνεργά του, βγήκε από την αυλή, χωρίς να πάει να δει πώς ήταν η γυναίκα του. Τις πέντε φορές που είχαν προηγηθεί πήγαινε κοντά της χαμογελαστός κι ύστερα τραβούσε χαρούμενος στον καφερέ, να κεράσει όποιους ήταν εκεί, τούτη τη φορά όμως τράβηξε βαρύς και συννεφιασμένος κατά το κοντινό δάσος, να κόψει ξύλα για το χειμώνα. Καθώς προχωρούσε, αναλογιζόταν το μεγάλο πρόβλημα που είχε τώρα ν' αντιμετώπισει: αν ήταν άσκημο το κορίτσι, δε θα μπορούσε να το παντρέψει, κι αν ήταν όμορφο, θα υπήρχε φόβος να πάρει τον κακό δρόμο. Μεγάλος μπελάς!

Όλη τη μέρα έμεινε στο δάσος κόβοντας ξύλα. Δεν είχε πάρει μαζί του σταγόνα νερό, ούτε μια μπουκιά ψωμί, όμως δεν τον απασχόλησε η έλλειψή τους ακόμη κι όταν κόντευε να κορακιάσει από δίψα. Γύρισε στο σπίτι του αργά το βράδυ, όταν πια η γυναίκα του είχε αποκοιμηθεί. Εκείνος πήγε και στάθηκε πάνω από την κούνια του μωρού, που κοιμόταν χορτασμένο από το γάλα της, και, κοιτάζοντάς το, προσπα-

θούσε να δει αν θα γινόταν όμορφη ή άσκημη μεγαλώνοντας. Δίκοπο μαχαίρι ο λογισμός του!

Η μικρή, ωστόσο, μεγαλώνοντας, γινόταν τόσο όμορφη, που ξεπερνούσε κάθε φαντασία. Εκείνος αναλογιζόταν ότι, αν ήταν γιος, θα γινόταν περιζήτητος γαμπρός. κάθε κοπελιά θα προσευχόταν να έστελνε προξενητές στην πόρτα της. Ήταν, όμως, κορίτσι και θα 'πρεπε να την προσέχει μήπως και βγάλει κακό όνομα πριν γίνει της παντρείας. Επειδή, αν γινόταν αυτό, θα του 'μενε ανύπαντρη κι εκείνος πια δε θα 'χε μάτια ν' αντικρίσει άνθρωπο γεννημένο...

Η κοπελίτσα ψήλωνε γρήγορα, σαν νιόβγαλτη λεύκα δίπλα σε ποτάμι. Στα δέκα της είχε αρχίσει να σχηματίζεται και μπορούσες να την περάσεις για τρία χρόνια μεγαλύτερη.

Είχε κλείσει τα δέκα όταν διορίστηκε δάσκαλος στο χωριό ένας νεαρός, ο οποίος είχε μόλις απολυθεί από τις τάξεις του στρατού. Φτωχόπαιδο κι εκείνος, ήρθε στο χωριό με τα ρούχα του στρατιώτη, κάτι που δεν πέρασε απαρατήρητο. Τα σχόλια για το ντύσιμό του έφτασαν γρήγορα στ' αυτιά του, μα δεν τον πλήγωσαν. Του ήταν αρκετό ότι τα είχε καταφέρει να διοριστεί πολύ γρήγορα, έστω και σ' αυτό το απομονωμένο χωριό, που είχε να δει δάσκαλο εδώ και οκτώ ολόκληρα χρόνια. Πίστευε ότι το έργο του δε θα ήταν δύ-

σκολο: όλα τα παιδιά θα πήγαιναν στην Πρώτη τάξη, κι όσο κι αν ήταν άπειρος, θα τα έβγαζε πέρα. Ακόμη, ήλπιζε ότι με τον πρώτο του μισθό θα τα κατάφερνε να αγοράσει ένα φτηνό κοστούμι από τη χώρα.

Η κοπελίτσα των δέκα, πια, χρονών ήταν έξυπνη από γεννησιμιού της. Δεν ήξερε τι ήταν τα γράμματα ούτε φανταζόταν ποιους ορίζοντες θα μπορούσαν να ανοίξουν στη ζωή της, καταλάβαινε όμως ότι η γνώση τους θα ήταν κάτι πολύ καλό και χρήσιμο και χαιρόταν που θα πήγαινε σχολείο. Θα ήταν κάτι τόσο διαφορετικό από το να μαθαίνει από τη μάνα της να κάνει όλες τις δουλειές του σπιτιού. Επιπλέον, στο σχολείο θα μπορούσε να παίξει με τ' άλλα παιδιά της ηλικίας της. Εκεί δε θα μπορούσε ο πατέρας της να της απαγορέψει το παιχνίδι, κάτι που είχε κάνει από τότε που άρχισε να ψηλώνει απότομα, πριν από δυο χρόνια. Εκείνη ήθελε να παίξει με τ' άλλα παιδιά της ηλικίας της, αδιάφορο αν ήταν αγόρια ή κορίτσια. Κι αυτό που είχε γίνει με τον πατέρα της ένα μήνα πριν από τον ερχομό του δασκάλου την είχε σοκάρει σε τέτοιο βαθμό, που έκανε δυο ολόκληρα βράδια να κλείσει μάτι...

Ήταν απόγευμα, ένα μήνα πριν. Ο πατέρας της δεν είχε επιστρέψει ακόμη από τη δουλειά του και η μάνα της ετοιμαζόταν να πάει να ποτίσει το μποστάνι. Η μικρή εκδήλωσε την επιθυμία να πάει μαζί της.

«Να κάτσεις εδωνά! Δεν έχεις καμία δουλειά στο μποστάνι. Ο Αγρίλιδος θα 'ναι γεμάτος άντρες τέτοια ώρα», της το 'κοψε η μάνα της. Η μικρή δεν κατανόη-

σε το λόγο, ωστόσο συμμορφώθηκε.

Λίγη ώρα αργότερα μια ομάδα από αγόρια και κορίτσια έφτασε στην αλάνα που ήταν κοντά στο σπίτι τους κι άρχισαν να παίζουν. Τα παιδιά ήταν όλα της ηλικίας της, εκτός από δυο αγόρια γύρω στα δεκαπέντε. Η μικρή λαχταρούσε να παίξει μαζί τους, καθώς είχε στερηθεί το παιχνίδι εδώ και δυο χρόνια, όμως η απαγόρευση του πατέρα της δεν είχε πάψει να ισχύει. Ωστόσο, ύστερα από το τρίτο-τέταρτο κάλεσμα των παιδιών, δεν άντεξε να κάθεται να τα παρακολουθεί, πήγε κοντά τους και πήρε μέρος στο παιχνίδι. Στην αρχή είχε το νου της μήπως δει τον πατέρα της να επιστρέφει, όμως γρήγορα παρασύρθηκε από μια χαρά που κόντευε να ξεχάσει. Έτσι, δεν τον πήρε χαμπάρι που είχε γυρίσει στο σπίτι και την κοίταζε από την αυλή την ώρα που ένα από τα δυο δεκαπεντάχρονα αγόρια την κυνηγούσε παίζοντας. Όπως έτρεχε, το φουστανάκι της σηκωνόταν πάνω από τα γόνατα. Μόνο όταν τον άκουσε να τη φωνάζει κατάλαβε ότι είχε επιστρέψει και, παρατώντας το παιχνίδι, πήγε κοντά του τρέμοντας από φόβο.

Ο πατέρας της την άρπαξε από το μαλλί κι άρχισε να της ταρακουνάει το κεφάλι πέρα-δώθε με τόση δύναμη, που η κοπελίτσα νόμιζε ότι θα ξεκολλήσει από το λαιμό της. Ο φόβος και ο πόνος δεν την άφηναν ν' ακούσει τα λόγια του. Μόνο όταν της άφησε το μαλλί, κατάλαβε αυτό που της έλεγε και της ξανάλεγε: «Άκουσες τι σου είπα; Πρόσεξε καλά τη διαγωγή

σου, γιατί, αλλιώς, θα στο κόψω το λαιμουδάκι σου...» Εκείνο το βράδυ και το επόμενο η κοπελίτσα δεν έκλεισε μάτι. Από τα μάτια της δεν έλεγε να φύγει το αγριεμένο πρόσωπο του πατέρα της, έτσι όπως την κοίταζε όταν έλεγε αυτά τα λόγια. Μέσα στο σκοτάδι της νύχτας αυτό το πρόσωπο το έβλεπε περισσότερο καθαρά, απ' ό,τι στο φως της μέρας. Και το δικό της βλέμμα πηγαινοερχόταν αδιάκοπα απ' εκείνο το πρόσωπο στο μαχαίρι που ήταν περασμένο στο ζωνάρι του...

Μέχρι τότε το παιδικό μυαλουδάκι της δεν είχε πιστέψει ότι η απαγόρευση του παιχνιδιού θα ήταν μια κατάσταση που θα διαρκούσε για πάντα. Απ' εκείνη την ημέρα, όμως, το πίστευε, κι επειδή δεν τολμούσε να κλάψει την ημέρα, έκλαιγε όταν νύχτωνε κι έπεφτε στο κρεβάτι. Μέχρι να την πάρει ο ύπνος. Ωστόσο, τη μεγαλύτερη απογοήτευση στη μέχρι τότε ζωούλα της την πήρε ένα μήνα αργότερα, όταν ήρθε ο δάσκαλος, κι ο πατέρας της της είπε ορθά-κοφτά ότι για κείνη δεν είχε σχολείο! Από κοντά κι η μάνα της! «Τι να τα κάνεις τα γράμματα; Δε σου χρειάζονται. Άχρηστα είναι σε μια γυναίκα. Άχρηστα κι επικίνδυνα. Πειρασμός είναι, κόρη μου, για τη γυναίκα τα γράμματα. Η γυναίκα πρέπει να μαθαίνει δουλειές του σπιτιού. Να μαγειρεύει, να πλένει, να περιποιείται τον άντρα της. Ο άντρας είν' ο κύρης της, κόρη μου. Όταν θα 'σαι παντρεμένη, ο άντρας σου δε θα νοιάζεται αν κατέχεις γράμματα. Θα νοιάζεται αν κατέχεις να μαγειρεύεις καλά, να μπαλώνεις τα ρούχα του, να γνέθεις το μαλλί

για να του πλέξεις μια φανέλα. Να κατέχεις ν' αρμέξεις και την προβατίνα, να πίνουνε γάλα τα παιδιά σου. Αυτές είναι οι δουλειές για τη γυναίκα... τα γράμματα είναι πειρασμός...» Με τα τελευταία λόγια, η μάνα της έφτυσε τρεις φορές στον κόρφο της κι ύστερα συνέχισε το λογύδριό της. «Ύστερα, πού κατέχεις ποιος θα σε γυρέψει για γυναίκα του; Τόσες οικογένειες στο χωριό έχουνε μόνο αγόρια. Αν όταν έρθει η ώρα η καλή σε γυρέψει κάποιος απ' αυτούς, λογίζεσαι πόσους άντρες θα 'χεις στην κεφαλή σου, μέχρι να παντρευτούνε και τ' αδέρφια του; Ξέχωρα από τα πεθερικά σου; Δεν πρέπει να κατέχεις να μαγειρεύεις για τόσους νοματαίους, δεν πρέπει να 'σαι άξια να τους περιποιείσαι, να τους πλένεις τα ρούχα και να τα μπαλώνεις; Αν δεν είσαι ικανή να τα κάνεις αυτά, τι θα λέει η πεθερά σου για τον τρόπο που σ' ανάθρεψα; Όνομα θα βγάλεις στο χωριό. Γι' αυτό, πάρ' το απόφαση: σχολείο δεν έχει. Άλλα χρειάζονται σε μια γυναίκα, δε χρειάζονται τα γράμματα. Ύστερα, εσύ, έτσι γρήγορα που μεγαλώνεις, σύντομα θα 'σαι για παντρεία». Κοίταξε για μια-δυο στιγμές την κόρη της, που την άκουγε με κατεβασμένο κεφάλι, κι έπειτα την έπιασε από το σαγόνι τραβώντας το προς τα πάνω κι είδε τα δάκρυα στα μάτια της. «Σταμάτα να μυξοκλαίς. Εγώ γράμματα δεν έμαθα, μα στην ηλικία σου κάτεχα πολλά πιο χρήσιμα από τα γράμματα. Δεκαοχτώ χρονώ παντρεύτηκα τον κύρη μου. Ελόγου του είχε άλλους πέντε αδερφούς ανύπαντρους, γιατί ο κύρης

μου ήταν ο μεγαλύτερος κι ήταν πρεπούμενο να παντρευτεί πρώτος. Έξι άντρες είχα στο κεφάλι μου... και δυο τα πεθερικά μου... και κιανείς στο χωριό δε βρέθηκε να πει κακή κουβέντα για μένα...»

«Ήτανε πολλά προκομμένη και πολλά άξια η μάνα σου», μπήκε στη μέση ο πατέρας της. «Βάλε τα δυνατά σου να της μοιάσεις για να μην μπορεί κιανείς να πει κακό λόγο για σένα, σαν θα μας χτυπήσει την πόρτα ο προξενητής. Κουβέντα για σκολειό να μην ξανακουστεί στο σπίτι μου...»

Δεν ξανακούστηκε. Η κοπελίτσα το πήρε γρήγορα απόφαση ότι δε θα πήγαινε ποτέ σχολείο. Πολλές φορές έκλαψε, ακούγοντας από την αυλή του σπιτιού της τις χαρούμενες φωνές των παιδιών την ώρα του διαλείμματος. Το σχολείο ήταν πολύ κοντά στο σπίτι της κι έτσι μπορούσε να ακούει εκείνες τις παιδικές φωνές, που σήμαιναν παιχνίδι και χαρά. Με το μυαλουδάκι της προσπαθούσε ν' αναπλάσει τις εικόνες απ' όσα γίνονταν λίγες δεκάδες μέτρα πιο πέρα, κι όταν νόμιζε ότι τα κατάφερνε, άρχιζε να κλαίει. Κάπου κάπου άκουγε και τη σφυρίχτρα του δασκάλου κι ύστερα τη φωνή του: «...εν... δυο... εν... δυο...» κι αναρωτιόταν τι να γινόταν άραγε εκείνη την ώρα... Άλλες φορές έκλαιγε επειδή δε θα μάθαινε ποτέ εκείνα που μάθαιναν τ' άλλα παιδιά από το δάσκαλο την ώρα

που τις φωνές του διαλείμματος διαδεχόταν η ησυχία. Τότε που δεν άκουγε φωνές καταλάβαινε ότι γινόταν μάθημα και προσπαθούσε να βρεθεί με το νου της σ' εκείνο το χώρο που τ' άλλα παιδιά τον έλεγαν «τάξη» και που για κείνη ήταν απαγορευμένος. Κι άλλες φορές, πάλι, έκλαιγε χωρίς να ξέρει γιατί...

Σιγά σιγά συνήθισε την ιδέα ότι δε θα μάθαινε να γράφει και να διαβάζει, συνήθισε και την πίκρα της, μα δεν την έδωξε ποτέ από την ψυχή της. Τα πρωινά ακολουθούσε τη μάνα της στο μποστάνι και τη βοηθούσε στο πότισμα, τ' απογεύματα, όμως, έμενε στο σπίτι επειδή εκείνες τις ώρες «οι δρόμοι ήταν γεμάτοι...» Την πρώτη φορά που πήγε μόνη για το πότισμα, πρωί και απόγευμα, ήταν στα δεκαπέντε της, όταν η μάνα της «ξεμεσιάστηκε» στην προσπάθειά της να μετακινήσει το πιθάρι με το λάδι. Στην αρχή φάνηκε ότι θα ήταν κάτι περαστικό, όμως, παρά τις προσπάθειες της μαμής, η οποία έκανε και τη γιάτρισσα στο χωριό και της γέμισε τη μέση με καταπλάσματα από σιναπόσπορο, έμεινε στο κρεβάτι περισσότερο από δυο εβδομάδες. Ήταν ένα χρονικό διάστημα αρκετό για ν' ανοίξει τα φτερά της η κοπελίτσα, να κάνει τη μικρή της επανάσταση και να συνεχίσει να πηγαίνει μόνη στο μποστάνι, ακόμη και τ' απογεύματα. Ο φόβος της μάνας της μήπως «ξαναβγά-

λει» τη μέση της καθώς θα τραβούσε και θα ξανατραβούσε τον κουβά από το πηγάδι την ανάγκασε να μένει στο σπίτι και στάθηκε ένας απρόσμενος σύμμαχος της μικρής. Τότε ήταν που συνειδητοποίησε ότι τραβούσε πάνω της τα αντρικά βλέμματα κι η αισιοδοξία της ανέβηκε κατακόρυφα, καθώς αυτό που ένιωθε να ξυπνάει μέσα της ήταν κυριολεκτικά πρωτόγνωρο. Ωστόσο, τίποτα απ' όσα είχε νιώσει δε θα μπορούσε να συγκριθεί μ' αυτό που ένιωσε μέσα της τη στιγμή που αντίκρισε τα πράσινα μάτια του ταχυδρόμου.

Ο ταχυδρόμος ήταν ένας λεβεντόκορμος εικοσιπεντάρης νέος που ερχόταν κάθε Τετάρτη στο χωριό διασχίζοντας τη μισή επαρχία με τα πόδια. Το ταχυδρομείο ήταν στη Χώρα, την «πρωτεύουσα» της επαρχίας, και μόνο εκεί έφτανε τ' αυτοκίνητο. Κανένα από τα άλλα δεκαοχτώ χωριά δεν είχε συγκοινωνία και δεν ήταν καθόλου απίθανο να γεννηθεί κάποιος σ' ένα από τα χωριά αυτά και να πεθάνει, χωρίς να δει στη ζωή του τροχοφόρο.

Ο ταχυδρόμος έφτανε στο συγκεκριμένο χωριό το απόγευμα κάθε Τετάρτης κι αυτό αποτελούσε ένα σημαντικό γεγονός για τους ντόπιους. Ήταν κάτι που έσπαζε τη μονοτονία τους και «διασκέδαζε» την ανία της ζωής τους. Παρόλο που καμιά εφημερίδα δεν ερχόταν στο χωριό, κανείς δεν έπαιρνε σύνταξη για να περιμένει την επιταγή και κανείς δεν περίμενε γράμμα εκτός κι αν είχε γιο στρατιώτη, ο ερχομός του ταχυδρόμου ήταν μια επαφή με τον έξω κόσμο. Όταν

άκουγαν τη «μουζική του» όπως αποκαλούσαν τον ήχο της σάλπιγγας που βαρούσε για να τους ειδοποιήσει να μαζευτούν στην κεντρική πλατεία, οι ντόπιοι αποκτούσαν μέσα σε μια στιγμή μια ζωτικότητα διαφορετική. Εκείνος ο ήχος ήταν κάτι που θα τους έβγαζε, προσωρινά έστω, από τη μονοτονία μιας ζωής κουρντισμένης σαν ρολόι, όπου κανείς δεν είχε να περιμένει τίποτα και όπου όλα όσα έγιναν χτες και προχτές θα ξαναγίνονταν αύριο και μεθαύριο. Ακόμη κι ο νεαρός δάσκαλος που είχε διοριστεί στο χωριό πριν από πέντε χρόνια κι είχε ξεχαστεί εκεί από το υπουργείο, κάθε φορά που άκουγε τον ήχο της σάλπιγγας κοίταζε το ρολόι του και μονολογούσε: «Αυτός ο ταχυδρόμος έρχεται πάντα στην ώρα του». Και σ' αυτή την παρατήρηση υπήρχε η απόγνωση ότι σ' εκείνο το χωριό δε συνέβαινε ποτέ τίποτα το σημαντικό. Ούτε καν μια καθυστέρηση του ταχυδρόμου...

Όταν ακούστηκε η σάλπιγγα εκείνη την Τετάρτη, η μάνα της, που ήταν καθηλωμένη στο κρεβάτι, φώναξε την κόρη της και της είπε «Πάνε στην πλατεία, μπας κι έφερε τίποτις ο ταχυδρόμος». Αυτό γινόταν κάθε Τετάρτη, μόνο που μέχρι τότε κινούσε η ίδια λέγοντας «Ας πάω, μπας και μας έφερε πράμα ο ταχυδρόμος...». Ποτέ δεν περίμεναν τίποτα κι από πουθενά, ωστόσο, ήταν μια συνήθεια βαθιά ριζωμένη μέσα της. Όπως και σε κάθε άλλον κάτοικο του χωριού. Και κάθε Τετάρτη βράδυ, όταν ο άντρας της επέστρεφε στο σπίτι από τη δουλειά του, πρώτα ρωτούσε αν

«έφερε πράμα ο ταχυδρόμος» και μετά έλεγε καλησπέρα...

Εκείνη την Τετάρτη η κοπελίτσα πήγε στην πλατεία και στάθηκε παράμερα, μαζί με άλλες γυναίκες, μακριά από τους άντρες. Είδε τον ταχυδρόμο να εμφανίζεται στη γωνιά του δρόμου και η πρώτη εντύπωσή της ήταν ότι αυτός ο «ψηλολέλεκας» ήταν ένας άχαρος άντρας, έτσι όπως περπατούσε. Είχε κρεμασμένη στον ώμο τη σάκα που μετέφερε τα γράμματα και που πολλές φορές δεν την άνοιγε σε τούτο το χωριό. Στο χέρι κρατούσε τη «μουζική» του και η κοπέλα στύλωσε με περιέργεια τη ματιά της πάνω σε κείνο το πράγμα, που δεν το είχε ξαναδεί και που το φανταζόταν σαν το «θιαμπόλι» που έφτιαχναν τ' αγόρια από καλάμι και που όταν το έφερναν στο στόμα φυσώντας μέσα απ' αυτό άφηνε ένα οξύ ήχο. Τούτο το πράγμα όμως ήταν τελείως διαφορετικό. Ήταν σιδερένιο, μακρύ ως μισό μέτρο, η μια άκρη του ήταν στενή κι η άλλη άνοιγε σαν καμπάνα. Και πάνω του είχε κάτι περίεργα κουμπιά. Κάποια στιγμή πήρε το βλέμμα από τη σάλπιγγα και κοίταξε τον ταχυδρόμο στο πρόσωπο. Και τότε αντίκρισε για πρώτη φορά τα μάτια του.

Ήταν δυο μάτια πολύ μεγάλα κι είχαν το βαθύ πράσινο χρώμα που είχαν τα φύλλα της μουριάς με τα οποία τάζε τους μεταξοσκώληκες. Ύστερα, ο ταχυδρόμος την κοίταξε και, καθώς οι ματιές τους διασταυρώθηκαν, η καρδιά της κοπελίτσας γοργοφτε-

ρούγισε. Ένιωσε ένα ξαφνικό πύρωμα στα μάγουλα, σημάδι ότι είχε γίνει κατακόκκινη...

Εκείνο το βράδυ άργησε πολύ να κοιμηθεί.

Μέσα στο σκοτάδι σκεφτόταν συνεχώς τη στιγμή που οι ματιές τους διασταυρώθηκαν κι αναρωτιόταν τι να ήταν εκείνο το γλυκό μούδιασμα που τη διαπέρασε και γιατί η καρδιά της είχε αρχίσει ξαφνικά να χτυπά τόσο δυνατά, που νόμιζε ότι οι γυναίκες που στέκονταν κοντά της θ' άκουγαν τους χτύπους της. Κι όταν, επιτέλους, κοιμήθηκε, τα όνειρά της ήταν ένα απέραντο πράσινο...

Τις μέρες που ακολούθησαν παρακαλούσε να μη γίνει καλά η μάνα της μέχρι την άλλη Τετάρτη, για να 'χει την ευκαιρία να ξαναδεί εκείνα τα μάτια που της είχαν προκαλέσει μια τόσο γλυκιά αναστάτωση. Αν δε φοβόταν ότι ήταν αμαρτία, θα άναβε ένα κεράκι στην Παναγία και θα παρακαλούσε τη Χάρη Της να κρατήσει τη μάνα της λίγο ακόμη στο κρεβάτι. Κι ως παρακουραζόταν εκείνη, κάνοντας όλες τις δουλειές του σπιτιού.

Τελικά, τα καταπλάσματα με σιναπόσπορο της μαμής αποδείχτηκαν εντελώς αναποτελεσματικά κι η μάνα της εξακολουθούσε να παραμένει καθηλωμένη στο κρεβάτι. Κι εκείνη ένιωσε πάλι το ίδιο γλυκό σκίρτημα στην καρδιά όταν τα μάτια της διασταυρώθηκαν ξανά με το πράσινο βελούδο των ματιών του ταχυδρόμου...

Συνέχισε να κάνει με προθυμία όλες τις δουλειές

του σπιτιού, ακόμη κι αφότου έγινε καλά η μάνα της. Εκείνη δεχόταν με ευχαρίστηση να την ξεκουράζει η κόρη της από τόσες βαριές δουλειές κι ανυποψίαστη την άφηνε να πηγαίνει στην πλατεία κάθε Τετάρτη όταν ηχούσε η σάλπιγγα.

Κάποια φορά, μετά από μήνες, ο ταχυδρόμος της χαμογέλασε.

Εκείνη τη μέρα, η κοπελίτσα συνειδητοποίησε ότι ήταν ερωτευμένη με δυο πράσινα μάτια.

Κι άρχισε να κάνει όνειρα.

Ένα χειμωνιάτικο βράδυ που είχαν ανοίξει οι καταρράκτες του ουρανού, δυο μήνες αφότου η κοπελίτσα είχε μπει στα δεκαεφτά, τους χτύπησε την πόρτα ένας συγχωριανός τους. Η κοπέλα τού άνοιξε απορώντας πώς απεφάσισε ο ευλογημένος να βγει έξω με τέτοια κοσμοχαλασιά κι ανυποψίαστη τον τράταρε ένα ποτήρι κρασί. Ο άνθρωπος εκείνος ερχόταν συχνά για βεγγέρα στο σπίτι τους και ήξερε ότι προτιμούσε το κρασί απ' οποιοδήποτε άλλο είδος τραταρίσματος. Ήταν ένας άνθρωπος ανοιχτόκαρδος και χωρατατζής, τούτη τη βραδιά, όμως, φαινόταν λίγο σφιγμένος, κάτι εντελώς αταίριαστο με το χαρακτήρα του. Όσο περνούσε η ώρα, μετακινιόταν όλο και περισσότερο πάνω στο κάθισμά του, σαν να μην τον χωρούσε. Πλησίαζαν μεσάνυχτα όταν είπε ότι ήθελε να

μιλήσει «με το νοικοκύρη του σπιτιού». Έτσι ακριβώς είπε.

Αμέσως οι δυο γυναίκες τούς καληνύχτισαν. Τ' αδέρφια της κοπέλας ήταν ακόμη στον καφενέ.

Μόλις έμειναν μόνοι οι δυο άντρες, ο νυχτερινός επισκέπτης είπε στο νοικοκύρη ότι ήταν σταλμένος ως προξενητής από ένα συγχωριανό του, τον Παναγιώτη, ο οποίος ζητούσε σε γάμο τη μοναχοκόρη του.

Ο πατέρας της κοπέλας τα 'χασε στην αρχή. Ο Παναγιώτης ήταν βέβαια ένας από τους πιο σημαντικούς ανθρώπους του χωριού, καλός ως χαρακτήρας, λεβεντάνθρωπος στην εμφάνιση και, πάνω απ' όλα, «τον είχε τον τρόπο του». Το κοπάδι του αριθμούσε περισσότερα από τριακόσια πρόβατα, τα αμπέλια του ήταν τα μεγαλύτερα του χωριού κι επιπλέον ήταν ιδιοκτήτης του μοναδικού ελαιοτριβείου της κοινότητας, η οποία απαρτιζόταν από τρία χωριά. Η μοναδική αδερφή του ήταν παντρεμένη από χρόνια, όπως και οι τρεις – μικρότεροί του σε ηλικία – αδερφοί του. Δεν είχε δηλαδή κανενός είδους οικογενειακές υποχρεώσεις. Ακόμη, τόσο ο ίδιος όσο και τ' αδέρφια του έχαιραν μεγάλης εκτιμήσεως σ' ολόκληρη την επαρχία τους. Ήταν όμως εβδομήντα χρονών! Μεγαλύτερος κατά δεκαπέντε χρόνια από τον άνθρωπο την κόρη του οποίου ζητούσε να παντρευτεί! Και κατά πενήντα τρία ολόκληρα χρόνια από τη μέλλουσα νύφη!

Αυτή η διαφορά στην ηλικία έκανε τον πατέρα της κοπέλας να διστάσει για λίγο να πει το «ναι». Μόνο για

λίγο όμως. Σκέφτηκε όλα τ' άλλα προσόντα που είχε ο γαμπρός, τα 'βαλε στη ζυγαριά κι από την άλλη μεριά έβαλε την ηλικία του: η ζυγαριά έγειρε προς τη μεριά που είχε βάλει τα περιουσιακά στοιχεία του γαμπρού, μαζί με τ' άλλα του προσόντα. Το έκανε ξανά δεύτερη και τρίτη φορά, με το ίδιο πάντα αποτέλεσμα. Γύρισε και κοίταξε τον προξενητή, που τον παρακολουθούσε αμήχανος από τη σιωπή του.

«Πες στον Παναγιώτη ότι τον ευχαριστώ για την τιμή που έκανε στο σπιτικό μου. Πες του να βρεθούμε οι δυο μας να ορίσουμε ημερομηνίες για αρραβώνες και στέφανα». Ύστερα ξανάβαλε κρασί στα ποτήρια τους.

«Καλορίζικοι! Να ζήσουν!» ευχήθηκε ο προξενητής κι έφυγε, χαρούμενος που εξεπλήρωσε μ' επιτυχία την αποστολή του. Το ίδιο βράδυ ο πατέρας της κοπέλας ενημέρωσε τη γυναίκα του.

«Λίγο μεγάλος δεν είναι για την κόρη μας ο Παναγιώτης;» ήταν το μόνο που βρήκε να πει εκείνη.

«Μεγάλος, ξε-μεγάλος, εγώ έδωσα το λόγο μου. Μεγάλη είναι και η περιουσία του. Και δε θέλει προίκα ο άνθρωπος. Ύστερα, τι σημασία έχει η ηλικία... Η κόρη μας θα καλοπεράσει στα χέρια του... Σκέψου πόσες κοπελιές στο χωριό που δεν έχουν στον ήλιο μοίρα θα ζηλέψουνε την τύχη της, σαν θ' ακουστεί το πράμα...» είχε έτοιμη την αποστομωτική απάντησή του ο άντρας της...

